

Bloemendaal

“Bloemendaal duurzaam financieel houdbaar”

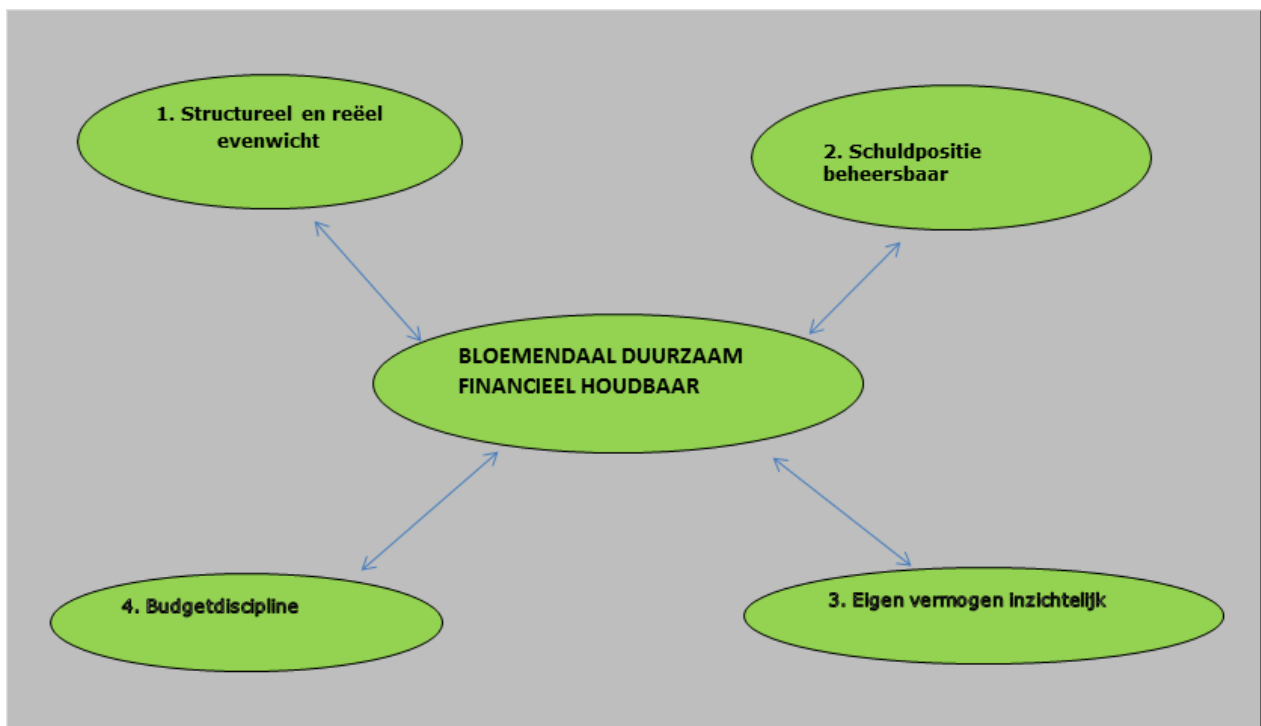
Corsa 2016017271

INLEIDING

Uit de onlangs opgemaakte jaarrekening 2015 en in lijn met de door u vastgestelde meerjarenbegroting 2016-2019 blijkt dat de financiële positie van de Bloemendaal gezond is. Dat stemt ons tevreden echter er zijn ook zorgpunten. De toename van de schuldenlast, de nog in te vullen taakstellingen, de verdere voortgang van de uitvoering van het collegeprogramma, nieuwe wensen en prioriteiten noodzaakt te blijven sturen op reëel en duurzaam begrotingsevenwicht. Door de investeringen voor riolering, onderwijshuisvesting en gemeentelijke huisvesting moest onvermijdelijk een beroep op de kapitaalmarkt worden gedaan wat tot een toename van de geldleningenportefeuille, en daarmee de schuldenlast, heeft geleid. U ziet de gevolgen terug in de kengetallen netto schuldquote en solvabiliteitsratio waarvan de laatste op basis van de laatste jaarrekeningcijfers als niet voldoende is geclassificeerd. Dit vraagt om ontwikkeling en aanscherping van de integrale financiële kaders met heldere normen en uitgangspunten. Dit overkoepelend financieel kader wordt u hierbij aangeboden om samen met de programmabegroting 2017-2020 te bespreken.

Vier pijlers

De afgelopen periode is een aantal nota's over de Bloemendaalse financiën behandeld in de raad. Zo valt te noemen de normering van het weerstandsvermogen en de onlangs door u vastgestelde normering van de financiële kengetallen. Door al deze gefragmenteerde onderzoeken en rapporten over de financiële toestand van de gemeente Bloemendaal is het lastig voor uw raad om het overzicht te bewaren en te kunnen blijven sturen. In dit stuk proberen we dit overzicht te geven door ons te beperken tot vier pijlers rondom het doel; te komen tot een duurzaam financieel houdbare gemeente.

Afbeelding 1 Vier pijlers om te komen tot een financieel toekomstbestendige gemeente

1. De begroting dient structureel en reëel in evenwicht te zijn. Structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Dat is waar onze toezichthouder de Provincie Noord-Holland op toetst. De afgelopen jaren is er veel aan gedaan om dit evenwicht vast te houden en dat is ook gelukt.
2. Echter, voor Bloemendaal is de vreemd vermogenspositie oftewel de schuld een (nieuw) zorgpunt. De schulden zijn onder invloed van grote investeringen sterk gestegen, hetgeen met de huidige lage rentestand nog niet heel erg zorgelijk is. In de begroting is ook met een toename van de rentekosten rekening gehouden. Wanneer we in acht nemen dat de schulden de komende jaren nog gaan oplopen vanwege grote investeringen die gepland zijn voor met name het rioleringsstelsel nemen de risico's voor Bloemendaal verder toe. Stel dat de rente gaat stijgen, dan kan een dergelijke hoge schuld erg kostbaar worden en andere uitgaven gaan verdringen.
3. De oplossing van de hoge vreemd vermogenspositie ligt in het bezit van de gemeente. De gemeente bezit een aantal gebouwen en stukken gronden die niet voor publieke doeleinden worden benut en kunnen worden verkocht of verhuurd. Daarnaast is de onderbouwing van de reserves die we bezitten niet actueel meer en kan Bloemendaal deze middelen wellicht beter inzetten.
4. Als laatste is het omgaan met gemeenschapsmiddelen door het ambtelijk apparaat een belangrijke factor, de zogenaamde "soft controls". Kopen we slim in, blijven we binnen de door de raad geautoriseerde budgetten en gaan we efficiënt en effectief (ook zoals thuis) met onze middelen om?

Elk onderdeel wordt behandeld in een hoofdstuk waarbij kort uitleg gegeven wordt en besluitpunten of acties door het college duidelijk aangegeven worden in een tekstvak.

Europese –, Rijks –, Provinciale- en gemeentelijke wet- en regelgeving

De gemeente heeft te maken met veel regels omtrent de financiën. In bijlage 2 wordt in vijf onderdelen uiteen gedaan met welke wetten, regels en verordeningen de gemeentefinanciën te maken heeft. Te onderscheiden valt Europese wet- en regelgeving (A), Rijkswetgeving (B), Provinciale regelgeving (C) en gemeentelijke raadsverordeningen (D) dan wel uitvoeringsnota's van het college (E). Per onderdeel wordt kort aangegeven wat er geregeld wordt in deze wet en of er concrete normeringen of kengetallen vereist zijn waar de gemeente in elk geval aan moet voldoen op het gebied van financiën. Dit overzicht kan behulpzaam zijn voor raadsleden om te kunnen zien wat waar in geregeld wordt.

Hoofdstuk 1 Structureel en reëel evenwicht

Provinciaal toezicht

De Provincie houdt financieel toezicht op gemeenten. Het belangrijkste criterium hierbij is de vraag of de gemeentebegroting reëel en structureel in evenwicht is. Reëel evenwicht wil hierbij zeggen dat de toezichthouder de kwaliteit c.q. plausibiliteit van de begroting en meerjarenraming beoordeelt. Dit houdt in dat gekeken wordt naar het realiteitsgehalte en de volledigheid van de geraamde baten en lasten. Structureel evenwicht (of ook wel materieel evenwicht genoemd) wil zeggen dat de structurele lasten zijn gedekt door structurele baten. Incidentele lasten mogen gedekt worden door zowel structurele als door incidentele baten. Een last of baat wordt als incidenteel aangemerkt als het maximaal voor drie jaar in de begroting staat. Een vast onderdeel in de begroting en de laatste jaren aan belangrijkheid toegenomen is het overzicht van incidentele baten en lasten. Eliminatie van de incidentele baten en lasten op het geprognosticeerde resultaat, levert een gezuiverd netto resultaat op met meer inzicht op het meerjarig reëel en duurzaam begrotingsevenwicht. De aanwendungen van reserves worden ook tot de incidentele baten gerekend tenzij sprake is van bestemmingsreserve welke specifiek zijn gevormd voor de afdekking van de uit investeringen voortvloeiende kapitaallasten, de zogenoemde dekkingsreserves. Hiertoe dient een apart overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves te worden opgesteld en deze maakt tevens onderdeel uit van de begroting. Hierbij dient te worden opgemerkt dat als deze bestemmingsreserves zijn opgesoupeerd de betreffende activa is afgeschreven en er geen spaar- of vervangingscomponent in de begroting beschikbaar is.

Van duurzaam materieel begrotingsevenwicht kunt u afwijken indien aannemelijk is dat het evenwicht binnen de eerstvolgende 3 jaren van de meerjarenbegroting tot stand zal worden gebracht. Hierbij zullen de in de begroting opgenomen bezuinigingsmaatregelen c.q. taakstellingen op hard- en haalbaarheid worden beoordeeld. Uw raad zal een uitspraak moeten doen over de invulling ervan en dienen de bezuinigingsmaatregelen concreet op programmaniveau te zijn ingevuld. Er dient dus sprake te zijn van een reëel perspectief, waarbij de financiële gevolgen van maatregelen die tot herstel van het begrotingsevenwicht moeten leiden met besluitvorming door uw raad zijn onderbouwd. Zoals al eerder gememoreerd zal de provincie Noord-Holland als toezichthouder hierop toezien. Bij een negatief oordeel zullen de opgenomen bezuinigingsmaatregelen c.q. taakstellingen op de gepresenteerde begrotingssaldi worden gecorrigeerd.

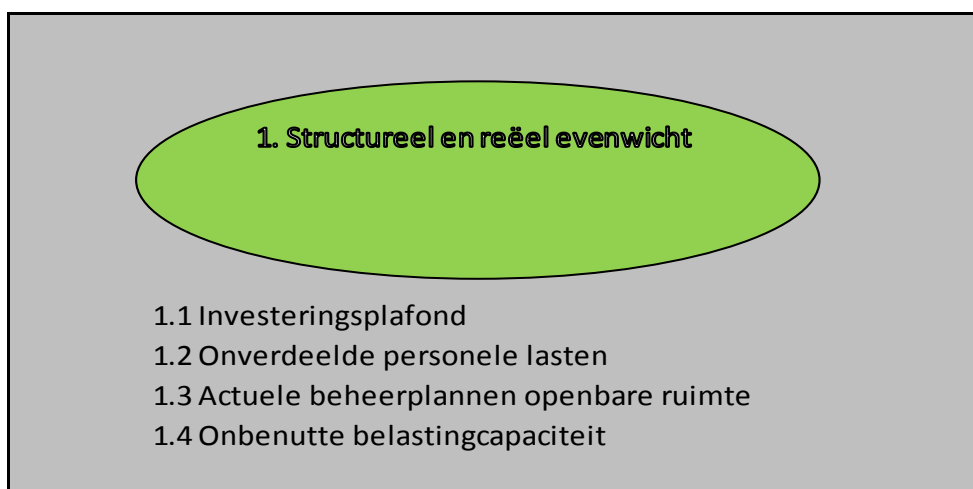
Aan de norm van structureel en reëel evenwicht moeten we dus van hoger hand voldoen, anders wordt de gemeente onder toezicht geplaatst. De afgelopen jaren is een groot aantal maatregelen getroffen om de uitgaven te beperken en de inkomsten te doen stijgen en zo te voldoen aan deze eis. Te denken valt aan de invulling van een groot aantal taakstellingen (huisvesting en subsidies) en het verhogen van de toeristen- en precariobelasting. In de onlangs aan u ter vaststelling aangeboden Voorjaarsnota 2016 treft u daar voorbeelden van aan.

In onderstaand overzicht wordt het huidig financieel perspectief geschetst na verwerking van de begrotingsmutaties na vaststelling van de Voorjaarsnota 2016.

bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
Stand meerjarenbegroting 2016-2019 na vaststelling	13	-80	-181	-84
Wijzigingen begroting tot Voorjaarsnota 2016	97	127	293	332
	111	47	113	248
Financiële gevolgen Voorjaarsnota 2016	64	7	0	0
Verwachte stand MJB na vaststelling Voorjaarsnota 2016	175	53	113	248
Eliminatie opgenomen incidentele uitgaven/inkomsten begroting 2016	373	177	29	8
Saldo materieel na correctie incidentele uitgaven en inkomsten	548	230	142	256

De onderwerpen die bij een evenwichtige begroting horen, hebben dus te maken met de inkomsten en uitgaven van de gemeente. Dit is op orde, echter.....

1.1 Investeringsplafond

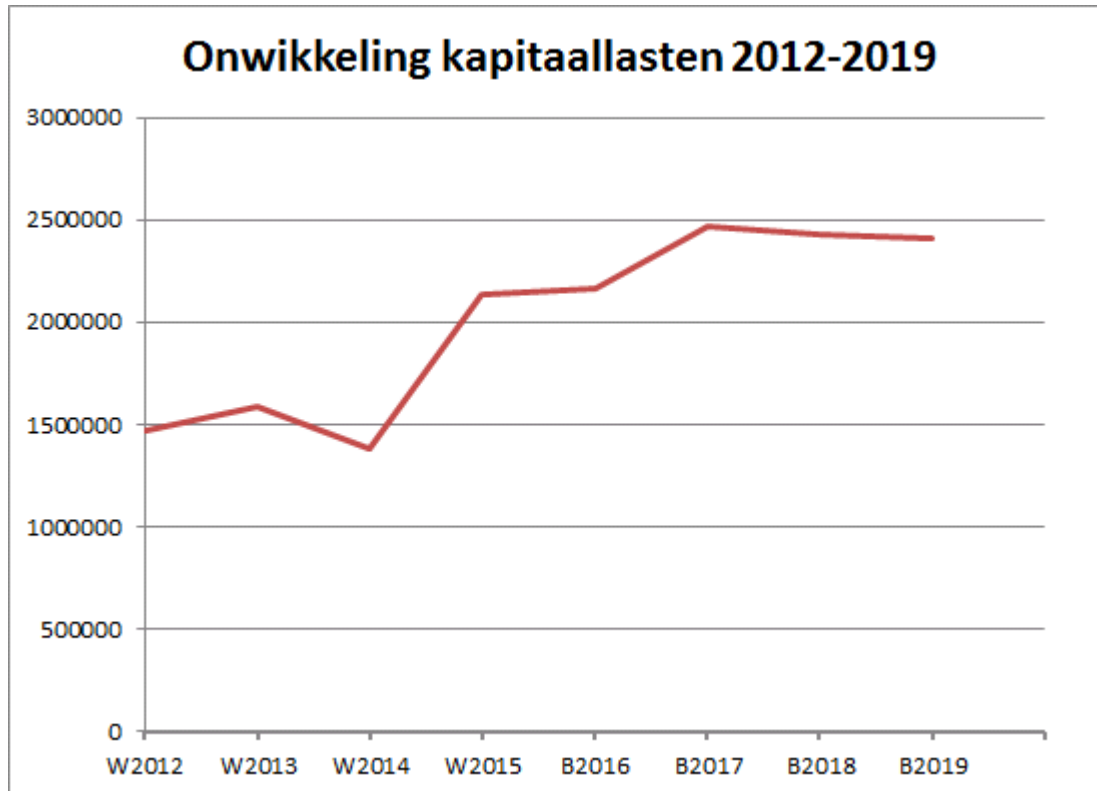
De uitgaande en inkomende geldstromen houden geen gelijke tred en door het hoge investeringsvolume van de afgelopen jaren voor met name onderwijs- en gemeentelijke huisvesting en het rioleringsstelsel is de schuldenlast van Bloemendaal toegenomen. Het totaal van de boekwaarde van de investeringen is hoger dan de beschikbare financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) zodat een beroep op de kapitaalmarkt moest worden gedaan. In de paragraaf financiering van de jaarrekening en de begroting hebben wij u daarover regelmatig geïnformeerd. De toename van de schuldenlast leidt ertoe dat de begroting van Bloemendaal voor een groot deel inflexibel wordt omdat de kapitaallasten een groot deel en groter wordend deel van de ruimte aan de uitgavenkant in beslag nemen. Kapitaallasten vloeien voort uit gerealiseerde investeringen welke zijn te onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen met een maatschappelijk nut. Een investering met een economisch nut komt niet in één keer ten laste van de begroting, maar moet als bezitting op de balans worden geactiveerd. Vervolgens wordt jaarlijks een stukje van de investering ten laste van de begroting gebracht, naar rato van de gebruiksduur van het actief. Dit is de afschrijvingslast. Bij investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut hebben gemeenten vooralsnog de keuze (bij het ontbreken van de financiële middelen), om deze in één keer als last te nemen op het moment van investeren of om deze als bezitting op de balans te activeren. Afschrijven op deze activa

mag naar eigen inzicht van de gemeente. Een ander belangrijk verschil is dat reserves in mindering mogen worden gebracht op de investering. Bij investeringen met economisch nut is dit niet toegestaan. Reserves mogen daar alleen worden ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten.

Met ingang van het vernieuwde BBV zal het ook verplicht worden om investeringen met een maatschappelijk nut te activeren. Deze mogen dan niet meer in één keer als last worden genomen. Ook de verdere behandeling van de activering wordt gelijk getrokken aan investeringen met een economisch nut. Dit betekent dat afschrijving moet plaatsvinden over de gebruiksduur en dat reserves niet meer direct in mindering op de investering mogen worden gebracht. Dit leidt ertoe dat het vanaf 1 januari 2017 het niet meer mogelijk is om investeringen met een maatschappelijk nut in één keer ten laste van de exploitatie af te schrijven. In het verleden zijn zowel investeringen met een economisch nut als maatschappelijk nut geactiveerd.

Om de flexibiliteit in de begroting terug te brengen is bij de vaststelling van de begroting 2015 besloten een bedrag van ruim € 1 miljoen aan investeringen met maatschappelijk nut af te boeken. De aanstaande wijziging van de BBV leidt ertoe dat de mogelijkheid om de begroting via de eerder toegepaste methodiek te ontlasten is ingeperkt. In de huidige begroting staat zeker voor nog een boekwaarde van € 5 miljoen aan (maatschappelijke) investeringen open die een jaarlijkse kapitaallast genereren van ca. € 260.000.

In de onderstaande tabel is te zien hoe de stijging van de kapitaallasten vanaf 2012 zich heeft ontwikkeld. Het betreft de ontwikkeling van de kapitaallasten exclusief die voor investeringen uit het gesloten circuit van water, riolering en afval en exclusief de extra eenmalige afschrijvingen jaarrekening 2015.

Tabel 1 Ontwikkeling kapitaallasten over de periode 2012-2019

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat ondanks de eenmalige extra afschrijving in de jaarrekening 2015 het volume aan kapitaallasten met een bedrag van ca. € 1 miljoen fors is toegenomen. Op basis van de huidige meerjarenbegroting stabiliseert de omvang vanaf 2017.

Om een meer flexibele begroting te bereiken is er dus meer nodig. Om de stijgende kapitaallasten een halt toe te roepen en de stabilisatie van de omvang vanaf 2017 te bewaken kan worden overwogen om bij het opstellen van de begroting 2017 een investeringsplafond in te stellen. Voorgesteld wordt dit investeringsplafond eveneens te betrekken op de investeringen uit het gesloten circuit van water, riolering en afval tenzij sprake is van investeringen waarbij de veiligheid in het geding is. Hiertoe is een hardheidsclausule van toepassing welke onderdeel uitmaakt van deze nota. Als opmaat voor het instellen van een investeringsplafond is een meerjarige doorkijk van de financieringspositie opgesteld. Hierbij heeft de vastgestelde (meerjaren)begroting 2016–2019 als basis gediend en is rekening gehouden met de financiële consequenties van de lopende en geplande investeringen inclusief de lopende grondexploitaties.

Berekening Investeringsplafond

Vraag		2016	2017	2018	2019
		volgens begroting 2016 (x € 1.000)	volgens meerjarenraming (x € 1.000)	volgens meerjarenraming (x € 1.000)	volgens meerjarenraming (x € 1.000)
+ 1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-621	-1.223	-757	-647
+ 2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie lopende investeringen	2.263	2.584	2.491	2.482
+ 3	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie geplande investeringen	0	77	224	271
+ 4	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	610	618	632	656
- 5	Lopende investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd m.u.v. de GREXEN	3.022	25	0	0
- 6	Lopende GREXEN (Haringbuys en Vijverpark Overveen)	-3.949	0	0	0
- 7	Geplande investeringen in (im)materiële vaste activa m.b.t. riool, afval en water die op de balans worden geactiveerd	635	1.896	1.500	1.500
- 8	Geplande investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd m.u.v. riool, afval en water	1.028	1.419	60	0
- 9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	682	435	497	541
- 10	Diverse verkopen (vastgoed en overige eigendommen)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Berekend financieringssaldo		834	-1.719	533	721

Tabel 2 Ontwikkeling financieringssaldo over de periode 2012–2019

Uit dit overzicht blijkt dat op basis van huidig inzicht de inkomende geldstromen in 2017 niet toereikend zijn om de uitgaande geldstromen te compenseren en de schuldpositie nog verder zal toenemen van nu € 40 miljoen naar ruim € 41 miljoen. In bijlage 1 wordt een overzicht van de meerjarige schuldpositie weergegeven. Vanaf 2018 worden, nogmaals op basis van het huidig investeringsprogramma, lichte overschotten verwacht maar deze zijn nodig om de verplichte aflossingen van reeds bestaande vaste geldleningen te bekostigen. Niet rekening houdende met nog noodzakelijk nieuw af te sluiten geldleningen bedragen deze al € 1.150.000 per jaar. Al met al voldoende redenen om in combinatie met een maximaal in te stellen schuldpositie een investeringsplafond in te voeren dat uitgangspunt is in (jaarlijkse) besluitvorming over nieuwe investeringen. Op basis van het opgestelde meerjarig financieringsoverzicht met lichte overschotten en het geactualiseerde investeringsprogramma 2017-2020 stellen wij u voor een investeringsplafond voor 2017 te hanteren van € 1,5 miljoen. Dit plafond is inclusief investeringen t.b.v. riool, water en afval. Het op- en vaststellen van het investeringsprogramma inclusief o.a. de (noodzakelijke) investeringen voor riool- en waterwerken vraagt dus om een goede en zorgvuldige afweging.

Hardheidsclausule

Indien sprake is van investeringen door onvoorziene omstandigheden als gevolg van noodweer, rampen, etc. waarbij de veiligheid van de gemeente en zijn inwoners in het geding is kan van het gestelde investeringsplafond worden afgeweken. Een gemotiveerd verzoek op toepassing van de hardheidsclausule dient separaat aan het investeringsvoorstel aan de raad ter vaststelling te worden voorgelegd.

Voorgesteld wordt om minimaal jaarlijks (in september) **voortuitlopend** op de vaststelling van de begroting een risicoanalyse aan de raad voor te leggen voor de meerjarige investeringen in infrastructurele projecten en vervangingen waarbij nut, noodzaak en uitvoeringsniveau zullen moeten worden aangetoond en de raad naar aanleiding daarvan het meerjarig uitvoeringsprogramma, investeringsplan en bijbehorende financiële kaders te laten prioriteren en vaststellen.

Het college besluit om voor 2017 een investeringsplafond van € 1.500.000 te hanteren en de raad jaarlijks (september) separaat een besluit te laten nemen over het investeringsprogramma. De € 1.500.000 is inclusief investeringen voor riool, water en afval. Een uitzondering wordt gemaakt voor investeringen met toepassing van de hardheidsclausule.

1.2 Onverdeelde personele lasten

Bloemendaal heeft ten tijde van de ontwikkeling van de bouwgrondcomplexen Vijverpark Overveen en Haringbuys altijd een deel van de ambtelijke formatie gedekt door deze ten laste te brengen van c.q. bij te schrijven op de boekwaarde van de grondexploitaties. Deze wijze van dekking ontlastte de exploitatie met een geraamde jaarlijkse opbrengst van € 100.000. Nu de voortgang van de ontwikkeling van beide complexen vordert en liquidatie aanstaande is en Bloemendaal nagenoeg van zijn grondexploitaties is verlost worden de structurele personeelslasten weer ten laste van de

exploitatie verantwoord. Dit legt een claim op het meerjarig financieel perspectief. Echter sinds 2008 lopen er ook projecten waarbij geen sprake is van een eigen grondpositie c.q. grondexploitatie. Voor die projecten is ervoor gekozen deze bij het projectteam neer te leggen. Voor die projecten waarbij sprake is van een initiatiefnemer/grondeigenaar worden de (gemeentelijke) publieke kosten altijd via een overeenkomst verhaald. De opbrengsten van de projecten zonder een gemeentelijke grondpositie fluctueren. Tot nu toe zijn de inkomsten (ruim) voldoende geweest om de € 100.000 te dekken. Het college zal jaarlijks onderzoeken in hoeverre de in de begroting opgenomen opbrengstraming van € 100.000 in de toekomst nog daadwerkelijk ten laste van projecten verantwoord kan worden. Indien er niet voldoende projecten zijn, zal de omvang van de betreffende formatie in overeenstemming gebracht moeten worden met de werkelijk bij de gemeente bestaande behoefte.

Het college zal onderzoeken welke afdelingen hun uren uit de vaste formatie mogen verantwoorden op projecten. Het college streeft na dat het bedrag dat maximaal toegerekend mag worden aan projecten minimaal € 100.000 bedraagt.

1.3 Actuele beheerplannen openbare ruimte

Zoals al gememoreerd hecht de toezichthouder veel waarde aan een reële en structureel sluitende begroting. Het goed in beeld hebben van de uitgaven die nodig zijn om onze kapitaalgoederen in goede staat te houden is hierbij noodzakelijk. De onderhoudskosten maken een substantieel deel uit van de totale uitgaven van de gemeente. Onvoldoende aandacht voor de kapitaalgoederen kan leiden tot forse (financiële) risico's in de toekomst.

Kapitaalgoederen dienen zo lang mogelijk een bijdrage te leveren aan het doel waarvoor zij zijn aangeschaft of vervaardigd. Het beheer van de kapitaalgoederen in de gemeente is in belangrijke mate medebepalend voor het maatschappelijk functioneren van de gemeente. Als kapitaalgoederen slecht worden onderhouden, levert dit een negatief beeld op van de woonomgeving, kan de veiligheid in het geding komen, kan schade ontstaan of kunnen inwoners beperkt worden in het uitvoeren van hun dagelijkse activiteiten. Bovendien kan door doelmatig rationeel (en dus planmatig) beheer een efficiënte inzet van de gemeentelijke middelen en een goed bestuurlijk afwegingskader worden gecreëerd voor de inzet van deze middelen.

Tot op heden is voor het planmatig beheer van de kapitaalgoederen een aantal beheerplannen opgesteld en door de gemeenteraad vastgesteld. Echter een aantal is gedateerd en een aantal ontbreken (groen, wegen en gebouwen). Nog dit jaar wordt het beheerplan wegen voorgelegd en wordt gestart met het herzien van het beheerplan riolering. Daarbij zal de financiële benaderwijze met de doorkijk over de lange termijn een zeer belangrijk onderdeel zijn met gevolgen voor het meerjarenperspectief en het tarief rioolheffing. Bij de actualisatie van de beheerplannen zal ook duidelijkheid ontstaan over eventueel achterstallig onderhoud in technische zin. De eventueel hieruit voortvloeiende lasten dienen in één keer ten laste van de exploitatie te worden verantwoord. Kortom we krijgen zicht op alle bijbehorende financiële consequenties. Totdat de nieuwe beheerplannen bestuurlijk beschikbaar en vastgesteld zijn zullen de beheer- en onderhoudsactiviteiten gebaseerd zijn op de bestaande beheerplannen.

Om de lasten van groot onderhoud van een kapitaalgoed over een aantal jaren te egaliseren en daarmee grote fluctuaties in de jaarlijkse kosten te voorkomen kan een voorziening worden ingesteld. Een voorziening kan alleen gevormd en gevoed worden op basis van een (actueel) beheerplan van het desbetreffende kapitaalgoed. Dit beheerplan dient periodiek te worden geactualiseerd om de relatie met een daartoe gevormde voorziening in stand te houden. Als wordt geconstateerd dat een aantal beheerplannen niet aan deze voorwaarde voldoet vallen de desbetreffende voorzieningen vrij en of moeten worden aangemerkt als reserve. Dit actiepunt heeft hoge prioriteit. We streven ernaar nog dit jaar een aantal beheerplannen te actualiseren. Deze actie zal zeker in het eerste halfjaar 2017 een vervolg krijgen.

Het college draagt zorg voor actuele beheerplannen die voldoen aan de eisen van de accountant, voor de kapitaalgoederen van de gemeente. Deze beheerplannen met de financiële vertaling ervan worden aan de raad ter beschikking gesteld.

1.4 Onbenutte belastingcapaciteit

De inkomstenkant van de begroting van een gemeente wordt sterk beïnvloed door de hoogte van de lokale belastingen en rechten die geheven worden. De vraag is dan ook in hoeverre er nog ruimte is om de inkomsten te verhogen in Bloemendaal. Een manier om dat weer te geven is door de onbenutte belastingcapaciteit te bepalen.

De onbenutte belastingcapaciteit van een gemeente bestaat uit de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke heffingen te verhogen tot het niveau dat vereist is om in aanmerking te komen voor rijkssteun; de zogeheten artikel 12-status ('redelijk peil eigen heffingen'). Een gemeente met een artikel 12 status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie.

Het gaat bij de onbenutte belastingcapaciteit om de inkomsten uit de 1. onroerende-zaakbelastingen (OZB), 2. de rioolheffingen en 3. de afvalstoffenheffingen.

Ad. 1 De onbenutte belastingcapaciteit OZB volgens de begroting 2016 bedraagt ca. € 1,2 miljoen en is het verschil tussen de OZB-opbrengst bij toepassing van het artikel 12-tarief (=120% van het gemiddeld OZB tarief) en de totale OZB-opbrengst van Bloemendaal in 2016. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt een onbenutte belastingcapaciteit gepresenteerd van € 348.800. Echter dit is gebaseerd op 5% boven de macronorm i.p.v. de hiervoor genoemde 20%.

Ad. 2 en 3 Voor heffingen, die niet bestempeld worden als belastingen (de zogenaamde rechten), geldt dat deze op grond van artikel 229 b, lid 1, van de Gemeentewet maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. De twee belangrijkste rechten van de gemeente zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Op het moment dat de opbrengsten uit deze heffingen de kosten van de hierbij behorende werkzaamheden minder dan 100% dekken is sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Een eventuele onderdekking op de onderdelen riolering en afvalstoffen moet gecompenseerd worden door extra baten uit de OZB boven 120%. Voor Bloemendaal is voor de riolering als gevolg van de financiële vertaling van het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan nog sprake van onderdekking en van onbenutte

belastingcapaciteit. Volgens dit plan zal rondom 2032 volledige kostendekking zijn bereikt. De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend.

Er bestaat in principe geen beperking om de belastingen, waarvan de opbrengsten in de algemene middelen vallen te verhogen, behalve de macronorm bij de OZB¹ of om deze belastingen in te voeren. Het gaat hierbij om de volgende, in de Gemeentewet limitatief opgesomde, belastingen:

- toeristenbelasting
- hondenbelasting
- precariobelasting
- reclamebelasting
- baatbelasting
- parkeerbelasting
- forensenbelasting

In Bloemendaal is in beginsel afgesproken dat de belastingen met niet meer dan het inflatiepercentage worden verhoogd. Bij de vaststelling van de begroting 2016 heeft de raad de hondenbelasting afgeschaft maar het tarief toeristenbelasting extra verhoogd naar het niveau van Zandvoort en het tarief precariobelasting op leidingen extra verhoogd naar het regionaal gemiddelde. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stuurt nog dit jaar een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer om er in ieder geval voor te zorgen dat met ingang van 1 januari 2017 de tarieven voor precario op nutsnetwerken niet verder oplopen en het aantal gemeenten dat deze vorm van precario heft, niet verder stijgt. Het wetsvoorstel gaat uit van afschaffing, maar biedt de gemeente nog tien jaar de mogelijkheid om maximaal het op 1 januari 2016 geldende tarief te hanteren. Na uiterlijk tien jaar is geen precariobelasting meer mogelijk op nutsnetwerken. Deze periode kan worden bekort bij een grotere hervorming/verruiming van het gemeentelijk belastinggebied. Daarin kunnen de effecten worden opgevangen.

De raad bepaalt uiteindelijk bij het vaststellen van de begroting de uiteindelijke belastingopbrengsten.

Het college kan ervoor kiezen om de inkomstenkant van de begroting te verruimen door voorstellen aan de raad voor te leggen tot verhoging van de belastingen waarvan de opbrengsten tot de algemene middelen behoren en die in de Gemeentewet limitatief zijn opgesomd. Voor de OZB geldt een limitering, zijnde de macronorm gelijk aan de maximale opbrengststijging voor heel Nederland.

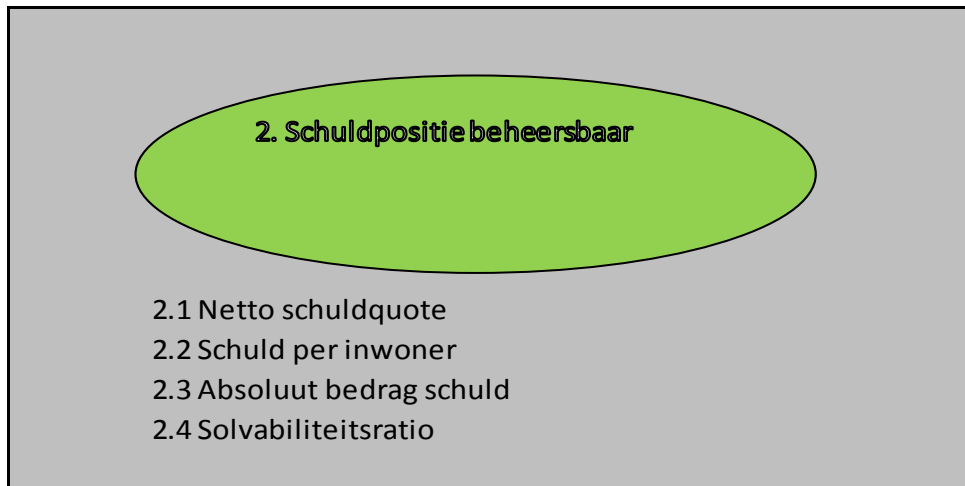
---

¹ Voor de volledigheid wordt nog wel het volgende opgemerkt. De limitering van OZB-tarieven (onroerende-zaakbelasting) is per 1 januari 2008 afgeschaft. Het kabinet heeft wel het voorbehoud gemaakt dat de opbrengststijging voor de OZB landelijk beperkt moest blijven. Daartoe is een macronorm ingesteld die de maximale opbrengststijging voor een bepaald jaar aangeeft. De macronorm voor het begrotingsjaar 2016 is 1,57%. Dit houdt in dat de totale OZB-opbrengst in Nederland voor 2016 met niet meer dan 1,57% zou mogen stijgen.

Hoofdstuk 2 Schuldpositie beheersbaar

Verschillende onderzoeken en ratio's

De afgelopen periode blijkt dat ondanks de voltooiing van de grondexploitaties en de aflossing van de daaraan gelieerde financiering de vreemd vermogenspositie van Bloemendaal oploopt. Deze ongewenste ontwikkeling baart zorg en prikkelt te willen sturen op de schuldpositie. Hieronder wordt een aantal mogelijkheden gegeven.

2.1 Netto schuldquote

De ontwikkeling van het financieel vermogen wordt in beeld gebracht met de netto schuld als aandeel van de inkomsten (netto schuldquote). Er zijn twee methoden om deze netto schuldquote te berekenen, 1. waarbij de netto schuld gecorrigeerd wordt voor uitzettingen (effectieve netto schuldquote) en 2. een netto schuld waarbij de uitgeleende gelden worden meegenomen. Bloemendaal heeft geen gelden uitgeleend dus beide methoden hebben dezelfde uitkomst c.q. hetzelfde resultaat. In de raadsvergadering van 29 maart 2016 is besloten om aan te sluiten bij de normering die de provincie Noord-Holland hanteert bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Voor de classificatie voldoende mag de quote maximaal 89% zijn. 130% en meer is echt uit den bozen. Vanaf 90% tot 130% wordt geclassificeerd als matig. De schuldquote volgens de laatste verantwoordingsinformatie in de jaarrekening 2015 naar balanswaardering 1 januari 2016 is berekend op 50,14%; voldoende.

Mogelijke Kritische Prestatie Indicator (KPI):

Het college normeert de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen op 90%. Indien deze ratio in het jaar t+1 (=volgend begrotingsjaar) boven 90% dreigt uit te komen neemt de raad op voorstel van het college maatregelen om dit te voorkomen.

De netto schuldquote als normering heeft als nadeel dat de hoogte door veel variabelen beïnvloed wordt.

2.2 Schuld per inwoner

De gemiddelde netto schuld per inwoner in Nederland is opgelopen naar € 1.889 eind 2014 (bron: Rapport van de VNG "De staat van de gemeenten in 2016") ten opzichte van € 1.357 in Bloemendaal. Een mogelijke KPI is de netto schuld per inwoner van Bloemendaal. Met het landelijk gemiddelde als limiet zou de schuld van Bloemendaal kunnen oplopen naar ca. € 42 miljoen. Echter dit heeft directe gevolgen voor de waardering van de kengetallen solvabiliteit en netto schuldquote en indirect voor de woonlasten en structurele exploitatieruimte.

Mogelijke KPI:

Het college normeert de gemiddelde netto schuld per inwoner in Bloemendaal in jaar t+1 (= volgend begrotingsjaar) op maximaal de gemiddelde netto schuld per inwoner in Nederland van jaar t-2 (= voorlaatste jaarrekening). Indien dit bedrag in het jaar t+1 te hoog dreigt uit te komen neemt de raad op voorstel van het college maatregelen om dit te voorkomen.

2.3 Absoluut bedrag schuld

Degene die het teller en noemer effect van ratio's en quotes wil uitschakelen en alleen wil sturen op de "kale" schuldpositie kan een normering in de vorm van een absoluut bedrag kiezen. Gedacht kan bijvoorbeeld worden om een relatief willekeurig bedrag te kiezen als maximale schuld, waarbij de gemeente Bloemendaal dus grenzen stelt aan de schuldpositie. Het college kiest er voor om te gaan sturen op de absolute bruto schuld, zijnde het totaal aan opgenomen gelden (kort en lang). Op dit moment (mei 2016) bedraagt het totaal aan opgenomen gelden ca. € 40 miljoen. Hierin is begrepen de restfinanciering voor de grondexploitatie Vijverpark Overveen. Verwacht wordt dat in het 2^e halfjaar 2016 de resterende gronden voor een bedrag van € 4,6 miljoen excl. BTW worden getransporteerd. Het uitgangspunt is geweest om dit geld in te zetten voor aflossing van de schuld. Echter op basis van het overzicht ontwikkeling financieringsaldo 2016-2019 is dit bedrag nodig voor de financiering van de onderhanden investeringswerken zoals voor wegen, riolering en onderwijshuisvesting en stellen we vast dat de schuldpositie zich stabiliseert op ca. € 40 miljoen. Om de absolute bruto schuld niet verder te laten stijgen stellen wij voor de schuldpositie te limiteren op een bedrag van € 40 miljoen. Dit is inclusief de kostendekkende exploitaties m.u.v. investeringen met toepassing van de hardheidsclausule. Met deze limiet dient bij de bepaling van het investeringsplafond rekening te worden gehouden. De schuldpositie is thans opgevangen door een viertal vaste geldleningen waarvan er één ter grootte van € 8 miljoen eind december moet worden afgelost. Bij de (her)financiering van de schuldpositie zal naast de richtlijnen voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm rekening worden gehouden met verschillende vormen en looptijden om bij incidentele opbrengsten de flexibiliteit in de aflossing van de schuldpositie te kunnen benutten.

Het college kiest er voor om de bruto schuld in Bloemendaal als absoluut bedrag te gebruiken als norm, zijnde het totaal aan opgenomen gelden (kort en lang). Deze limiet staat één op één met het in te voeren investeringsplafond.

De bruto schuld mag, m.u.v. toepassing van de hardheidsclausule, maximaal € 40 miljoen zijn. Indien dit bedrag te hoog dreigt uit te komen neemt het college maatregelen om dit te voorkomen.

2.4 Solvabiliteitsratio

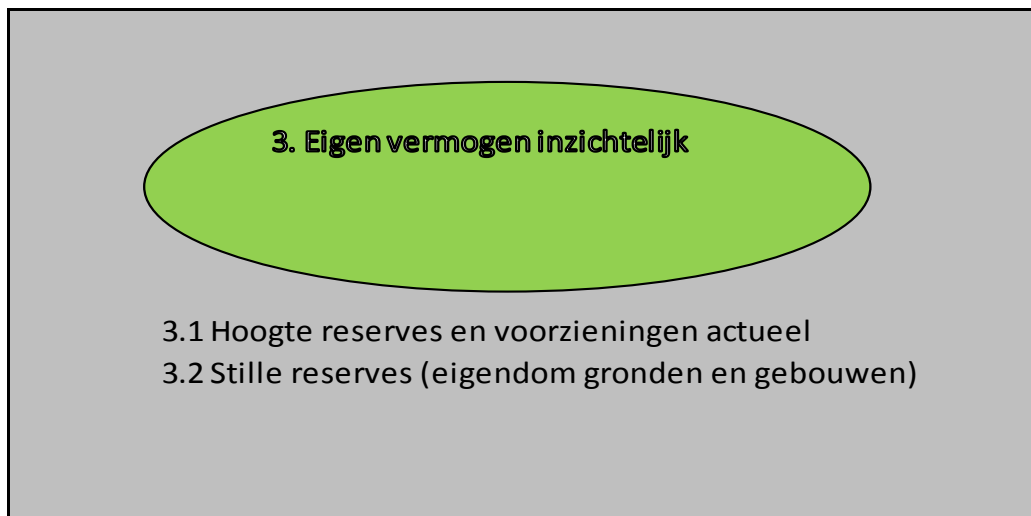
De solvabiliteitsratio slaat een brug naar het volgende hoofdstuk, de eigen vermogenspositie. Het is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen. De door de raad vastgestelde norm (volgens de signaleringswaarde van de provincie Noord-Holland) geeft aan dat de solvabiliteitsratio hoger dan 50% zou moeten bedragen. In Bloemendaal is deze ratio in 2016 30,6% conform de begroting 2016 en 33,9% conform de jaarrekening 2015. Zoals al eerder gememoreerd ligt de verbetering van de solvabiliteit in het bezit van de gemeente. Zie verder hoofdstuk 3.

Mogelijke KPI:

Het college normeert de solvabiliteitsratio in Bloemendaal op minimaal 50%. Indien dit bedrag in het jaar $t+1$ (= volgend begrotingsjaar) te laag dreigt uit te komen neemt de raad op voorstel van het college maatregelen om dit te voorkomen.

Het college kiest van de bovenstaande mogelijke KPI's het absolute bedrag aan bruto schuld. Van de overige drie mogelijke KPI's zijn de netto schuldquote en het solvabiliteitsratio verplicht op te nemen kengetallen in de begroting en jaarrekening (zie hoofdstuk 5).

Hoofdstuk 3 Eigen vermogen inzichtelijk

3.1 Hoogte reserves en voorzieningen actueel

Een van de belangrijkste onderdelen van het eigen vermogen is de reservepositie. De hoogte van de voorzieningen is ook een belangrijk onderdeel van de vermogenspositie maar wordt beschouwd als zijnde vreemd vermogen. De van kracht zijnde nota reserves en voorzieningen dateert van december 2010.

In financieel opzicht is van belang, dat de uit de op te stellen beheerplannen voortvloeiende deugdelijk onderbouwde financiële consequenties worden vertaald in voorzieningen. Het gevolg hiervan is dat de totstandkoming van een nieuwe nota reserves en voorzieningen in belangrijke mate afhangt van de actualisering van de beheerplannen (zie onderdeel 1.3)

De herziening van de nota reserves en voorzieningen komt dan ook gefaseerd tot stand; de reserves worden geactualiseerd bij de begroting 2017 en de actualisatie van de voorzieningen kan worden opgeleverd nadat de laatste beheerplannen zijn geactualiseerd. Naar verwachting kan de nieuwe nota reserves en voorzieningen – mits de actualisering van de beheerplannen nog dit jaar tot stand komt – begin 2017 aan de raad worden voorgelegd.

Het college actualiseert de hoogte van de reserves in de begroting 2017. Het bepalen van de benodigde hoogte van de voorzieningen voor de kapitaalgoederen van Bloemendaal kan pas nadat de beheerplannen zijn geactualiseerd. Als dat gereed is legt het college een nota reserves en voorzieningen voor aan de raad.

3.2 Stille reserves

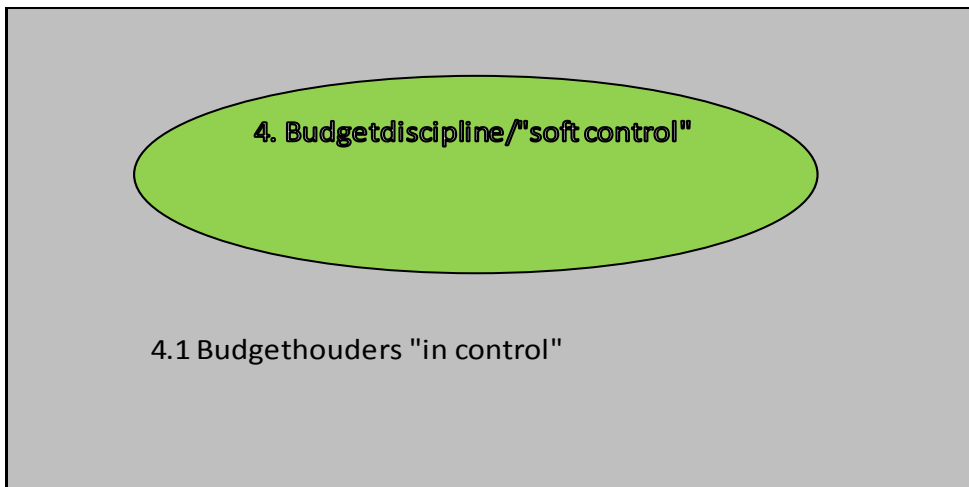
Onder een stille reserve wordt die reserve verstaan waarvan de omvang en/of het bestaan niet uit de balans blijkt. Bij vastgoedobjecten – dit kunnen gebouwen en/of gronden zijn – is bijvoorbeeld sprake van een stille reserve als de waarde in het economisch verkeer (die samenhangt met de WOZ-waarde) hoger is dan de boekwaarde waarvoor die vastgoedobjecten op de balans zijn gewaardeerd. Om inzicht te krijgen in de hoogte van het bedrag aan stille reserves wordt jaarlijks ten behoeve van de bepaling van het weerstandsvermogen een inventarisatie van alle gemeentelijke vastgoedobjecten opgesteld. Dit mede in relatie met het in beeld brengen van een kostprijsdekkend huurbedrag van de in bezit zijnde en verhuurde gemeentewoningen. Ook is een vergelijk gemaakt van WOZ-waarden en boekwaarden die zijn opgenomen in de staat van activa.

Dit overzicht dient opnieuw beoordeeld te worden of het betreffende object kostprijsdekkend wordt verhuurd, of dat het object kan worden afgestoten omdat de kosten niet opwegen tegen de baten. Bij een gerealiseerde verkoopopbrengst kan dan worden bepaald, welk bedrag ná aftrek van kosten (waaronder het afwaarderen van de eventuele restantboekwaarde) resteert. Deze incidentele opbrengst kan alléén gebruikt worden om de schuldpositie van de gemeente te verbeteren en dus om schulden van de gemeente af te kunnen lossen. Ter waarborging van dit uitgangspunt wordt voorgesteld de verkoopopbrengsten te storten in een nieuw te vormen bestemmingsreserve 'afbouw schulden'.

Bij incidentele verkopen van gronden of gebouwen wordt de opbrengst alléén gebruikt om schulden af te lossen en ter waarborging hiervan een bestemmingsreserve 'afbouw schulden' in het leven te roepen.
--

Hoofdstuk 4 Budgetdiscipline/ "soft control"

4.1 Budgetdiscipline/ "soft control"

Er kan bij budgetdiscipline onderscheid worden gemaakt in soft- en hard control. Anders gezegd: een onderscheid tussen informele versus formele beheersmaatregelen. Ter illustratie van dit onderscheid: is een gedragscode vastgelegd in een formeel document dan betreft het een hard control, is het echter een impliciete gedragscode (gedragsnormen die echt gelden) dan is het een soft control. Beide zijn belangrijk. In onderstaande tabel worden informele beheersmaatregelen gegeven die gedrag beïnvloeden van betrokkenen.

Dimensies van soft controls	Toelichting
1. Helderheid	Verwachtingen moeten duidelijk zijn
2. Voorbeeldgedrag	Gedrag van het management versterkt de boodschap (of kan de boodschap ondergraven bij tegengesteld gedrag)
3. Uitvoerbaarheid	Gedragsnormen dienen wel uitvoerbaar te zijn
4. Betrokkenheid	Creëren van draagvlak onder betrokkenen
5. Zichtbaarheid	Transparantie geeft de mogelijkheid tot bijsturen en corrigeren, en voor het verantwoordelijk houden van eigen gedrag
6. Bespreekbaarheid	Door over regels te spreken worden gebruikers geholpen bij de interpretatie ervan.
7. Sanctioneerbaarheid	Organisaties dienen bereid te zijn niet-integer gedrag te bestraffen en goed gedrag te belonen.

Tabel 1 Dimensies van soft controls (uit: Kaptein e.a. 2005)

Het gaat erom het bewustzijn van de organisatie zo te vormen dat gecontroleerd en beheerst met de beperkte beschikbare gemeenschapsgelden dient te worden omgegaan zoals het ware de eigen portemonnee. Budgetdiscipline is een belangrijke randvoorwaarde voor beheersbare schulden e.a..

Zo zal meer dan in het verleden in het MT de voortgang van de lopende exploitatiebudgetten, inclusief budgetoverheveling, en investeringskredieten worden gepresenteerd en besproken. Deze nota maakt onderdeel uit van de agenda van het MT waarbij integraliteit wordt afgewogen en krijgt dit een vervolg in onderscheiden afdelings- en teamoverleggen.

Daarnaast kunnen we de budgethoudersregeling kritisch bezien en onderwerpen als de spelregels omtrent budgethouderschap, hoe gaan we om met budgetonder- en overschrijdingen, het aantal budgethouders en budgetbeheerders en de plek daarvan in de organisatie, nog eens onder de loep nemen en desgewenst de budgethoudersregeling daarop aanpassen.

Het college actualiseert de budgethoudersregeling en de secretaris draagt zorg voor het bekijken ervan, zowel hard- als soft control, in de ambtelijke organisatie.

Het college kiest ervoor om naast de reguliere bestuursrapportages Voor- en Najaarsnota twee keer extra geïnformeerd te worden over de besteding van de overgehevelde budgetten volgens het voorstel budgetoverheveling (vastgesteld in de raad van januari van elk jaar) en daarbij de peildata te bepalen op 1 mei en 1 oktober.

Hoofdstuk 5 Verplichte indicatoren

Ministeriële regeling juli 2015

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 9 juli 2015 besloten tot vaststelling van de wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in de begroting en het jaarverslag van provincies en gemeenten. De kengetallen komen van de Stuurgroep Vernieuwing BBV. De kengetallen beogen (in samenhang met elkaar) een goed beeld te geven van de financiële positie, en dus van betekenis zijn voor de weerbaarheid en wendbaarheid van de gemeente. De kengetallen zijn bovendien vergelijkbaar met andere gemeenten. De volgende indicatoren zijn vanaf de begroting 2016 en de jaarrekening 2015 verplicht:

1. belastingcapaciteit;
2. structurele exploitatieruimte;
- 3a. netto schuldquote;
- 3b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
4. solvabiliteitsrisico;
5. grondexploitatie.

Hiervoor zijn geen landelijke normen, maar is de gemeenteraad vrij om zelf normen te stellen die rekening houden met de lokale situatie en wensen. In de raad van 30 maart 2016 heeft u de normering kengetallen financiële positie, met uitzondering van het kengetal belastingcapaciteit, vastgesteld in lijn met het voorstel van de provincie Noord-Holland om deze te koppelen aan de signaleringswaarden die de toezichthouder gebruikt bij de beoordeling van de financiële positie van gemeenten.

De vijf verplichte kengetallen financiële positie zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag en de begroting en in onderstaande tabel in beeld gebracht.

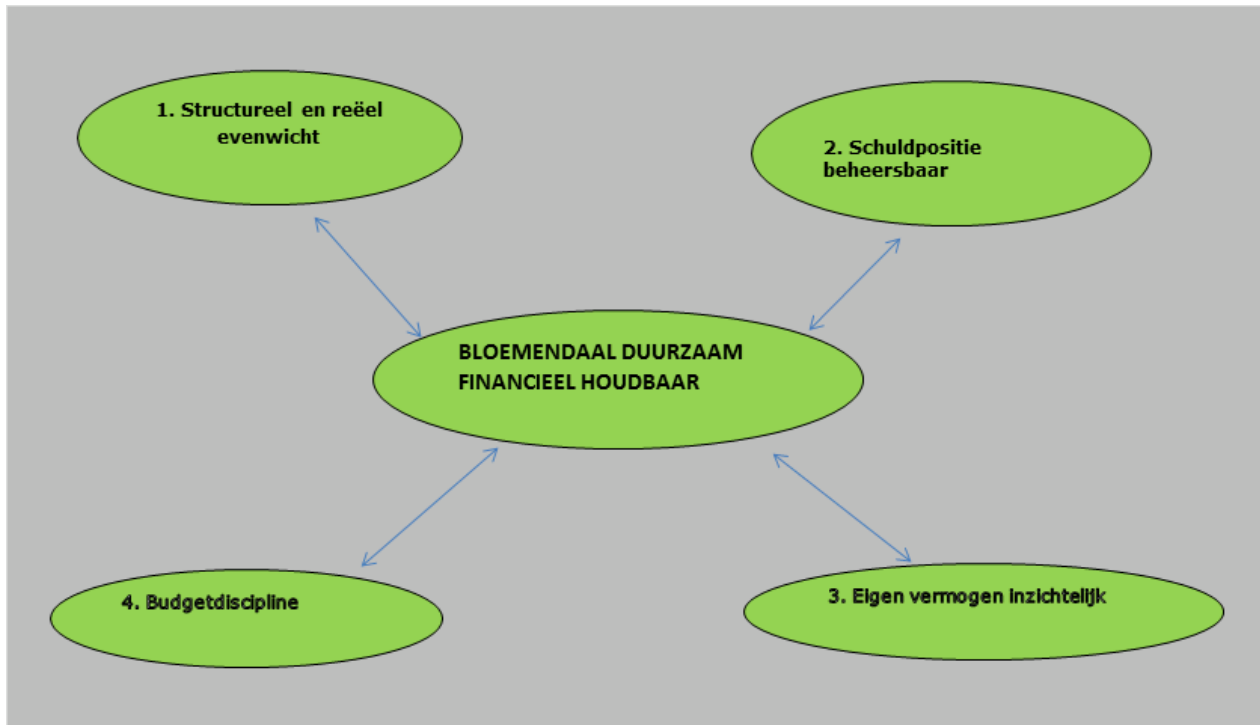
	Kengetallen:	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015	Begroting 2016	Vastgestelde normering
1	Belastingcapaciteit	155,24%	158,43%	158,43%	160,28%	hoger dan 105%
2	Structurele exploitatieruimte	6,14%	0,49%	3,44%	0,36%	hoger dan 0%
3a	Netto schuldquote	55,90%	74,24%	50,14%	74,56%	lager dan 90%
3b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	55,90%	74,24%	50,14%	74,56%	lager dan 90%
4	Solvabiliteitsratio	34,61%	33,39%	33,90%	30,61%	hoger dan 50%
5	Grondexploitatie	25,49%	44,04%	6,95%	27,62%	lager dan 20%

Tabel 2 Verplicht gestelde kengetallen in de begroting en jaarrekening

De vijf verplicht op te nemen kengetallen hebben een relatie met het gestelde in de nota. Voor de volledigheid zijn de uitkomsten ervan nogmaals in beeld gebracht. U heeft in uw raad van 30 maart 2016 besloten de desbetreffende kengetallen in relatie met elkaar te bezien. Niet één van deze indicatoren zal in het kader van deze nota worden gebruikt als KPI.

Hoofdstuk 6 Samenvattende Conclusies/ Voorstel

Bloemendaal verbetert de financiële positie middels vier pijlers:

Ad 1 Structureel en reëel evenwicht;

Het college besluit om jaarlijks een investeringsplafond te hanteren afhankelijk van schuldpositie en investeringsprogramma en de raad jaarlijks separaat een besluit te laten nemen over het investeringsprogramma. Voor 2017 zal een investeringsplafond worden gehanteerd van € 1.500.000. Dit plafond is inclusief investeringen voor riool, water en afval. Een uitzondering wordt gemaakt voor investeringen met toepassing van de hardheidsclausule.

Het college zal onderzoeken welke afdelingen hun uren uit de vaste formatie mogen verantwoorden op projecten. Het college streeft na dat het bedrag dat maximaal toegerekend mag worden aan projecten minimaal € 100.000 bedraagt.

Het college draagt zorg voor actuele beheerplannen die voldoen aan de eisen van de accountant, voor de kapitaalgoederen van de gemeente. Deze beheerplannen met de financiële vertaling ervan worden aan de raad ter beschikking gesteld.

Ad 2. Schuldpositie beheersbaar

Het college kiest er voor om de bruto schuld in Bloemendaal als absoluut bedrag te gebruiken als norm, zijnde het totaal aan opgenomen gelden (kort en lang).

De bruto schuld mag, m.u.v. toepassing van de hardheidsclausule, maximaal € 40 miljoen zijn waarbij wordt gestreeft naar een solvabiliteit van 50%. Indien dit niet wordt gehaald neemt het college maatregelen om dit te voorkomen.

Ad 3. Eigen vermogen inzichtelijk

Het college actualiseert de hoogte van de reserves in de begroting 2017. Het bepalen van de benodigde hoogte van de voorzieningen voor de kapitaalgoederen van Bloemendaal kan pas nadat de beheerplannen zijn geactualiseerd. Als dat gereed is legt het college een nota reserves en voorzieningen voor aan de raad.

Bij incidentele verkopen van gronden of gebouwen wordt de opbrengst alléén gebruikt om schulden af te lossen en ter waarborging hiervan een bestemmingsreserve 'afbouw schulden' in het leven te roepen.

Ad 4. Budgetdiscipline/ "soft control"

Het college actualiseert de budgethoudersregeling en de secretaris draagt zorg voor het bekijken ervan, zowel hard- als soft control, in de ambtelijke organisatie.

Het college kiest ervoor om naast de reguliere bestuursrapportages Voor- en Najaarsnota twee keer extra geïnformeerd te worden over de besteding van de overgehevelde budgetten volgens het voorstel budgetoverheveling (vastgesteld in de raad van januari van elk jaar) en daarbij de peildata te bepalen op 1 mei en 1 oktober.

Bijlage 1 Overzicht schuldpositie 2016-2019

OVERZICHT SCHULDPOSITIE 2016-2019							2016		2017		2018		2019					
Bedragen x € 1.000																		
Num- mer	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Datum en nummer besluit	Jaar van de laatste aflossing	Rente- percentage	Restantbedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar 2016	Berekend overschot/ tekort voor aflossing van de schuld + nieuwe geldleningen	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar 2016	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar op te nemen/op- genomen geld- leningen n.a.v. financieringstekort	de verplichte aflossing of het verplichte aflossingsbestand- deel	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar 2017	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar op te nemen/op- genomen geld- leningen n.a.v. financieringstekort	de verplichte aflossing of het verplichte aflossingsbestand- deel	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar 2018	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar op te nemen/op- genomen geld- leningen n.a.v. financieringstekort	de verplichte aflossing of het verplichte aflossingsbestand- deel	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar 2019	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar op te nemen/op- genomen geld- leningen n.a.v. financieringstekort	de verplichte aflossing of het verplichte aflossingsbestand- deel
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
1	8.000	Cb 20-12-2011	2016	2,390	8.000		8.000	-										
2	10.000	Cb 17-12-2013	2033	3,030	9.000		500	8.500		500	8.000		500	7.500		500	7.000	
3	8.000	Cb 28-07-2015	2035	1,447	8.000		400	7.600		400	7.200		400	6.800		400	6.400	
4	10.000	Cb 28-06-2016	2056	1,165		10.000		10.000		250	9.750		250	9.500		250	9.250	
5	lopende kasgeldleningen				15.500		10.000	5.500			5.500			5.500			5.500	
6	toe-/afname schuldpositie					8.066	8.066	2.869		10.935	617		11.552	429		11.981		
					40.500	18.066	18.900	39.666	2.869	1.150	41.385	617	1.150	40.852	429	1.150	40.131	

Bijlage 2 Overzicht wet- en regelgeving gemeentefinanciën

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
DEEL A: Europese wetgeving	Aanbestedingswet	Sinds 1 april 2013 geldt de Aanbestedingswet 2012 voor alle aanbestedingen door (semi-) publieke instellingen in Nederland. Met deze nationale wet geeft Nederland invulling aan de Europese richtlijnen voor aanbesteden. De Aanbestedingswet 2012 bevat zowel regels voor aanbestedingen boven de Europese drempelbedragen, als daaronder. Een aantal bepalingen uit de Aanbestedingswet 2012 is nader uitgewerkt in een Algemene Maatregel van Bestuur (Aanbestedingsbesluit). Onderdeel van dit besluit zijn het Aanbestedingsreglement Werken 2012, de modellen Eigen Verklaring en de Gids proportionaliteit. Nederland moet de Aanbestedingswet uiterlijk 18 april 2016 hebben aangepast aan nieuwe Europese Richtlijnen.	De drempelwaarden voor Europees aanbesteden voor decentrale overheden zijn; voor opdrachten voor werken een drempel van € 5.186.000 en voor opdrachten voor diensten en leveringen € 207.000.

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Wet op staatsteun	De staatssteunregels zijn neergelegd in de artikelen 107, 108 en 109 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU). Indien decentrale overheden steun willen verlenen is het van belang dat deze bepalingen in acht worden genomen. Staatssteun is in principe verboden (artikel 107 lid 1 VWEU) omdat hiermee de mededinging op de Europese markt kan worden verstoord. Uit het Europees staatssteunverbod is een aantal cumulatieve criteria af te leiden. Een maatregel levert dus pas staatssteun op wanneer er aan al deze voorwaarden wordt voldaan.	Steunmaatregelen worden niet als staatssteun beschouwd in de zin van het VWEU als het bedrag gelijk of lager is dan € 200.000. Dit bedrag geldt per onderneming over een periode van drie belastingjaren.
DEEL B: Rijkswetgeving	Grondwet	In de artikelen 123 tot en met 136 van de Grondwet staan artikelen die betrekking hebben op gemeenten. Wat betreft financiële aspecten is belangrijk dat het toezicht op het bestuur hierin geformaliseerd wordt alsmede welke belastingen bij wet geheven kunnen worden en wat de financiële verhouding tot het Rijk is.	geen
	Gemeentewet	In artikel 186 tot en met 258 worden de financiën van de gemeenten geregeld. Zaken als budgetrecht bij de raad, datum aanbieden begroting en jaarrekening bij de provincie, welke belastingsoorten geheven mogen worden, het hebben van een financiële verordening (artikel 212), een controleverordening (artikel 213) en een verordening omtrent de doelmatigheid en de doeltreffendheid (artikel 213a) etc. worden hierin geregeld.	Jaarrekening aanbieden aan GS provincie voor 15 juli en begroting voor 15 november.

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Algemene wet bestuursrecht	De Algemene wet bestuursrecht (afgekort Awb) is een Nederlandse wet die de algemene regels bevat voor de verhouding tussen de overheid en de individuele burgers, bedrijven en dergelijke. Dit gebied heet het bestuursrecht; een onderdeel daarvan is het bestuursprocesrecht.	geen
	Wet dualisering gemeentebestuur en provinciebestuur	In deze wet worden zaken als de invoering van een rekenkamer, de indenniteitsprocedure, de rol van de raad (kaderstellend, controlerend en volksvertegenwoordigend) en het college (uitvoerend en verantwoordend) vastgelegd.	geen
	Wet Besluit Begroting en Verantwoording	De Provinciewet en Gemeentewet schrijven voor dat provincies respectievelijk gemeenten een begroting, meerjarenraming, jaarrekening en jaarverslag maken en geven enkele vereisten waaraan de genoemde documenten dienen te voldoen. Artikel 190 van de Provinciewet en artikel 186 van de Gemeentewet bepalen dat de begroting, de begrotingswijzigingen, de meerjarenraming, het jaarverslag en de jaarrekening, van provincies en gemeenten voldoen aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te geven regels. Vanaf begrotingsjaar 2004 geldt hiervoor het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).	Op 15 mei 2015 is een besluit tot wijziging van het BBV vastgesteld. Dit in verband met het opnemen van kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De kengetallen dienen m.i.v. de begroting 2016 te worden opgenomen.
	Financiële-verhoudingswet	De Financiële-verhoudingswet is in 1897 vastgesteld. Doel is de financiële betrekkingen tussen het Rijk en provincies en gemeenten te regelen. De wet vervult een grote rol bij het doorgeven en herverdelen van centraal geïnde belastingen aan lokale overheden. De wet is grondig herzien in 1996.	

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Wet FIDO	Sinds 2001 is de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) van kracht. Deze wet beoogt een solide financieringswijze bij openbare lichamen te bevorderen, vooral door het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten.	De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal en minimaal € 2.500.000 en kasgeldlimiet is minimaal 8,5% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar.
	Wet RUDDO	Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden. Deze regeling biedt een kader voor transacties in uitzettingen en derivaten. De Ruddo geeft regels voor uniforme toepasbaarheid. Decentrale overheden hebben een eigen verantwoordelijkheid voor het door hen te voeren treasurybeleid. De uniforme regels van de Ruddo zijn desgewenst aan te scherpen in het eigen treasurybeleid.	
	Wet Schatkistbankieren	Deze wet verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. (Onderdelen van) decentrale overheden mogen ongeacht de vormgeving dus geen bewaarfunctie voor publieke middelen vervullen. Die bewaarfunctie vervult de 's Rijks schatkist. Een decentrale overheid houdt uiteraard de beschikkingsmacht over publieke middelen en daarmee de mogelijkheid om leningen te verstrekken en uitzettingen te verrichten als dat gebeurt uit hoofde van de publieke taak. Deelname aan schatkistbankieren verandert daar niets aan.	Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen mag een decentrale overheid gemiddeld over het hele kwartaal maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist aanhouden. Dit is overigens geen verplichting, minder middelen buiten de schatkist houden mag uiteraard ook. De hoogte van het drempelbedrag is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid, afgemeten aan de omvang van de begroting (dezelfde maatstaf die ook wordt gebruikt voor de berekening van de kasgeldlimiet). De drempel is nu gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. De drempel is nooit lager dan € 250.000, wat betekent dat een decentrale overheid altijd gemiddeld € 250.000 buiten de schatkist mag houden.

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Wet Houdbare Overheidsfinanciën	<p>Op 11 december 2013 is de wet houdbare overheidsfinanciën (wet Hof) officieel gepubliceerd. In die wet worden de Europese normen verankerd voor de hoogte van de overheidsschuld en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld. Die normen raken ook gemeenten, omdat de gemeenteschulden en financieringstekorten van gemeenten meetellen in de overheidsschuld van Nederland. Alle gemeenten samen krijgen een plafond voor het totale EMU-tekort van gemeenten in een jaar. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten waarin is afgesproken dat de tekortnorm voor 2015 maximaal 0,5% van het bruto nationaal product bedraagt, waarvan 0,34% voor de gezamenlijke gemeenten. Met het plafond wordt de groei van de netto schuld (volgens de definitie voor het EMU-saldo) van de gezamenlijke gemeenten in een jaar beperkt.</p> <p>Iedere gemeente krijgt daarnaast een individuele referentiewaarde voor het EMU-tekort in een jaar. Voor het sturen op de ontwikkeling van de gemeenteschuld luidt het devies: Let bij het opstellen van de begroting niet op de individuele referentiewaarde voor het EMU-tekort, maar wel op ontwikkeling van de hoogte van uw gemeenteschuld! Te hoge schulden zijn ook voor de financiële gezondheid van een gemeente niet goed. Pas als het plafond voor het EMU-tekort van de gezamenlijke gemeenten wordt overschreden kan de individuele referentiewaarde voor het EMU-tekort een rol gaan spelen.</p>	Tekortnorm 2015 maximaal 0,5% van het bruto nationaal product, waarvan 0,34% voor de gezamenlijke gemeenten.

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
Deel C: Provinciale wet- en regelgeving	Gemeenschappelijk financieel Toezichtkader 2014 "kwestie van evenwicht"	De gezamenlijke toezichthouders (de minister van BZK als toezichthouder op de provincies en de provincies als toezichthouder op de gemeenten) hebben afspraken gemaakt over de wijze waarop het financieel toezicht wordt uitgeoefend. Deze afspraken zijn vastgelegd in het (voorjaar 2014 uitgebrachte) Gemeenschappelijk financieel toezichtkader 'Kwestie van evenwicht!' (GTK). Dit toezichtkader is een actualisering van het in 2008 vastgestelde Gemeenschappelijk financieel toezichtkader 'Zichtbaar toezicht'.	

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Kader financieel toezicht 2017	<p>De uitgangspunten om voor het begrotingsjaar 2017 voor het repressieve toezicht in aanmerking te komen zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De begroting 2017 dient naar het oordeel van de provincie structureel en reëel in evenwicht te zijn of, als dat niet het geval is, dient de meerjarenraming aannemelijk te maken dat dit evenwicht in 2020 uiterlijk tot stand zal worden gebracht; 2. De jaarrekening 2015 behoort structureel en reëel in evenwicht te zijn; indien de jaarrekening niet in evenwicht is, zal het structureel tekort worden betrokken bij het onderzoek van de begroting 2017. Dit betekent dat in de jaarrekening inzicht moet worden gegeven in het structurele en incidentele aandeel van het tekort; 3. De vastgestelde jaarrekening 2015 en de begroting 2017 dienen tijdig, respectievelijk vóór 15 juli en 15 november 2016, aan de provincie te zijn toegezonden. Met het begrip 'structureel evenwicht' wordt bedoeld dat in de begroting structurele lasten gedekt dienen te worden door structurele baten. Het reëel evenwicht houdt in dat onderzoek wordt gedaan naar de realiteit van de ramingen. Daarbij dienen de begrotingen/meerjarenramingen volledig te zijn. 	

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Themacirculaire incidentele baten en lasten 2015	<p>Met het uitbrengen van een themacirculaire incidentele baten en lasten worden de gemeenten nieuwe handvatten geboden. In deze circulaire wordt duidelijk gemaakt wat wel of niet incidenteel is, zodat interpretatieverschillen kunnen worden verminderd. Dit laat onverlet de eigen verantwoordelijkheid van gemeenten om hoge prioriteit te geven aan het inzichtelijk maken van het vereiste inzicht in het werkelijke "structurele en reële" begrotings- en rekeningsaldo. Niet alleen ten behoeve van de toezichthouder, maar juist en vooral ten behoeve van de gemeenteraad zelf. Relevant voor het onderwerp incidentele baten en lasten zijn de volgende bepalingen die van toepassing zijn op zowel de (meer)jarenbegroting als de jaarrekening:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het overzicht van de incidentele baten en lasten zal voortaan (meerjarig) per programma moeten worden gegeven, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen; • Een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves moet (meerjarig) worden opgenomen. 	

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
Deel D: Verordeningen gemeenteraad	Verordening financieel beheer Bloemendaal 2016	In deze verordening zijn de uitgangspunten voor het financiële beleid opgenomen, alsmede het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan. De verordening bevat in ieder geval: a. regels voor waardering en afschrijving van activa; b. grondslagen voor de berekening van de door het gemeentebestuur in rekening te brengen prijzen en van tarieven voor rechten als bedoeld in artikel 229b, alsmede, voor zover deze wordt geheven, voor de heffing bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer; c. regels inzake de algemene doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie.	Het college informeert de raad vooraf als ze verwacht dat de lasten de geautoriseerde lasten of de investeringsuitgaven de geautoriseerde investeringskredieten met meer dan € 25.000 dreigen te overschrijden. Voor een investering waarvan het investeringskrediet niet met het vaststellen van de begroting is geautoriseerd, legt het college vooraf aan het aangaan van verplichtingen boven € 25.000 een investeringsvoorstel voor het vaststellen van een investeringskrediet aan de raad voor. In de tussenrapportages (VJN + NJN) worden afwijkingen op de oorspronkelijke ramingen van de baten en de lasten van thema's en investeringskredieten in de begroting groter dan € 25.000 toegelicht. Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan € 25.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen.
	Controleprotocol	Het controleprotocol 2014 geeft nadere aanwijzingen aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties voor de controle van de jaarrekening.	Afkeurende verklaring als de door de accountant geconstateerde fouten in de jaarrekening meer dan 3% van de lasten bedragen.

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Normenkader accountant	Onderdeel van het controleprotocol is het normenkader voor een rechtmatigheidscontrole. Dit betreft de inventarisatie van de voor de accountantscontrole relevante regelgeving van hogere overheden en van de gemeente zelf. Dit normenkader wordt (op zowel externe en interne regelgeving) jaarlijks geactualiseerd.	
	Nota reserves en voorzieningen 2010	In de nota reserves en voorzieningen 2010 wordt het beleid ten aanzien van reserves en voorzieningen vastgelegd. De nota geeft de „spelregels“ weer hoe om te gaan met de reserves en voorzieningen. De volgende beleidsmatige uitgangspunten worden in deze nota behandeld: <ul style="list-style-type: none"> - onderscheid reserves en voorzieningen - beleid ten aanzien van de reserves - beleid ten aanzien van de voorzieningen - beleid ten aanzien van de rente De nota wordt eens in de vier jaar aan de raad ter vaststelling aangeboden. Het overzicht van reserves en voorzieningen maakt standaard onderdeel uit van de begroting en jaarrekening.	Wordt binnenkort herzien
	Nota grondbeleid 2013	De nota grondbeleid biedt instrumenten om de regie over de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente Bloemendaal te kunnen voeren. In deze Nota worden de hoofdlijnen van het beleid weergegeven. Voor zover relevant wordt naar bestaand beleid en regelingen verwezen. Voor het opstellen en actualiseren van regelingen en beleid dient deze Nota als leidraad.	

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Verordening regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2014	In de verordening bepaalt de gemeenteraad of en zo ja, van welke belasting kwijtschelding wordt verleend. In 2014 is de verordening geactualiseerd door het kwijtscheldingsbeleid te verruimen voor personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen, door de kwijtscheldingsnorm voor 65-plussers te verhogen tot 100% van de toepasselijke netto AOW-bedragen en door bij de bepaling van het netto-bestedbaar inkomen rekening te houden met de netto-kosten van kinderopvang.	
	Nota risicomanagement en weerstandsvermogen 2015	In de nota wordt risicomanagement gedefinieerd en nader uitgewerkt. In de nota "reserves en voorzieningen" uit 2010 wordt (beperkt) aandacht besteed aan het onderwerp risico's en weerstandsvermogen. Deze beleidsnotitie actualiseert het kader op dit punt en benadrukt het belang van risicomanagement (en weerstandsvermogen) voor bestuur, management (proceseigenaren) en medewerkers. Risicobewustzijn in alle gelederen is essentieel voor succesvol risicomanagement. Tenslotte worden instrumenten aangereikt om risicomanagement meer bestuurlijk en organisatorisch te verankeren.	ratio weerstandsvermogen = beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit > 1

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Nota normering financiële kengetallen 2016	In de nota wordt de normering van de kengetallen financiële positie uitgewerkt. Hiervoor zijn geen landelijke normen maar is rekening gehouden met de lokale situatie en wensen. De normen zijn vastgesteld op basis van signaleringswaarden die de provincie Noord-Holland gebruikt voor de beoordeling van de financiële positie van gemeenten en in lijn van de wet HOF om te sturen op het beheersbaar houden c.q. verlagen van het schuldniveau.	Netto schuldquote lager dan 90% Solvabiliteitsratio hoger dan 50% Grondexploitatie lager dan 20% Structurele exploitatieruimte hoger dan 0% Woonlasten/belastingcapaciteit hoger dan 105%
Deel E; uitvoeringsnota's college	Treasurystatuut gemeente Bloemendaal 2011	In het statuut worden het begrippenkader en de doelstellingen van de treasuryfunctie van de gemeente geformuleerd. Deze worden vervolgens geconcretiseerd voor de verschillende deelgebieden van treasury: risicobeheer, gemeentefinanciering en kasbeheer. De organisatorische randvoorwaarden van de treasuryfunctie worden weergegeven, waarbij het accent ligt op de eenduidigheid omtrent de verdeling van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. En de uitgangspunten zijn vastgelegd voor de informatie die noodzakelijk is om het gehele proces beheersbaar en meetbaar te maken en te houden.	

	Naam wet	Wat wordt er in deze wet geregeld	Concrete normen of kengetallen
	Budgethoudersregeling	<p>Het college regelt in deze regeling in welke mate afdelingshoofden bevoegd zijn tot het doen van uitgaven. Op basis van dit mandaat treden zij op als budgethouder voor de aan hen toegewezen productbudgetten in de begroting. Zoals in de nota overkoepelend financieel beleidskader vermeld staat, zal (m.b.t. de budgetdiscipline en softcontrols) de budgethoudersregeling kritisch worden bekeken en mogelijk worden aangepast. Te denken valt aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Bv. Betalen van facturen op budgetten die overschreden zijn weigeren, o bv. aantal budgethouders beperken tot bv. afdelingshoofden, teamleiders evt. projectleiders, anderen alleen laten accorderen voor de prestaties. 	